

- *Kwaliteit van leven, van zorg en van scholing.*
- *Bardo ontmoet Bretels*
- *Een bijzonder college: bijdrage van Bardo aan VUmc School of Medical Sciences*

NIEUWSBRIEF BARDO

Herfst 2020

Kwaliteit - het verschil tussen literatuur en streekroman

Van kwaliteit naar kwaliteit voor jou

Lezen, ik doe het maar al te graag. Ik lees alles wat los of vast zit. Feest om helemaal op te gaan in de wereld die woorden aanreiken. Verbluft worden door plotwendingen, verrast door nieuwe vergezichten. Of voorlezend aan de kinderen. Iconen van kinderboeken als 'Pluk van de Petteflet' en 'De grote kleine kapitein' vinden altijd gretig aftrek. Een typische streekroman, van bij de kassa in de buurtsuper, heb ik dan weer niet gelezen. Verschil moet er zijn, toch?!

Mijn opa overleed in de tijd dat cd's net hun intrede maakten. Ik kreeg één van zijn eerste cd's; het tweede pianoconcert van Rachmaninov. Ik luister het graag als ik alleen ben. Het brengt me terug naar mijn jeugd.

Met kinderen om mij heen komt het minder goed tot zijn recht. En dus luisteren we cd's die zij leuk vinden. Twee observaties - niet alles vind je mooi en de situatie bepaalt of iets past - die me ook in de palliatieve zorg helpen. Kwaliteit en dan helemaal kwaliteit van leven is een containerbegrip. Je kunt er niet zoveel mee. Het geeft geen richting. Pas als het gekoppeld wordt aan een bepaalde persoon in een bepaalde setting wordt het concreet. Met andere woorden het gaat steeds om de vraag 'Wat is voor jouw kwaliteit van leven?' In het patiëntencontact maken we daarom gebruik van de 'patient dignity question'. Deze luidt: 'Wat moet ik op dit moment van je weten om je de beste zorg te bieden?' Kwaliteit kan voor de één Rachmaninov en voor de ander de Beatles zijn. En om het ingewikkeld te maken, op het ene moment kan het voor dezelfde persoon verschillen. Goed afstemmen op de patiënt en diens naasten lukt dus alleen als we goed leren luisteren.

In deze nieuwsbrief belichten we kwaliteit vanuit verschillende invalshoeken. Het is een dusdanig dynamisch fenomeen dat het we er nooit uitgekeken op raken. En net als kwaliteit zal deze nieuwsbrief voor een ieder iets anders brengen. Als het voor jou maar kwaliteit is.

Christiaan Rhodius, arts bij Bardo

Vinger aan de pols

In Bardo werken we dagelijks aan de kwaliteit van onze organisatie. PREZO is het kwaliteitskeurmerk dat aantoont dat Bardo kwalitatief hoogstaande zorg verleent aan haar patiënten. Het wordt toegekend door Stichting Perspekt en is drie jaar geldig. In september vond de audit plaats en inmiddels weten we dat het keurmerk verlengd wordt. Onze kwaliteit tekent zich voortdurend af maar vooral in deze Coronatijd. Helaas ging het virus niet aan Bardo voorbij en zagen we ons geconfronteerd met besmetting in het hospice. Maar het Bardo team biedt met vereende krachten het hoofd aan die situatie. Warme zorg aan onze patiënten en hun naasten staat voorop. Ik ben er trots op hoe wij daaraan allemaal ons steentje bijdragen.

Simone Koops-Ouwerkerk
Directeur-bestuurder

Bardo zorgt

Wij zijn de schakel tussen het medische en het verpleegkundige

Ondersteuning Thuis is één van de diensten die Bardo biedt aan mensen die leven in de laatste levensfase. De casemanagers Bea Zijlmans, Lisa Drost en verpleegkundig specialist Astrid Kleiweg koesteren hun patiënten. De redactie ging in gesprek met Astrid en Lisa. Zij vertellen wat er belangrijk is in de ondersteuning thuis en wat zij daarin kunnen betekenen voor de patiënten.

“Luisteren is volgens mij de essentie van ons werk”, zegt Astrid. “Mensen bevinden zich in de laatste periode van hun leven. Je vraagt naar wat zij belangrijk vinden en wat hun wensen zijn in deze fase. Belangrijk is dat zij zich gehoord voelen en dat je doet wat je belooft. Wij zorgen dat we bereikbaar zijn en dat patiënten zich bij ons veilig voelen.”

Lisa vult aan: “het bieden van rust en vertrouwen, is wat wij uitstralen. Door zorgvuldig met de patiënten thuis af te stemmen wat zij nodig hebben. We schatten pro-actief in wat er kan komen in de laatste fase van hun leven. Door dit te bespreken, kun je als casemanager al dingen in gang zetten. We begeleiden de patiënt psychosociaal bij wat er lichamelijk gaat komen. Bijvoorbeeld aan mensen die benauwd zijn, kunnen wij op voorhand uit leggen wat wij er aan kunnen doen en hen gerust te stellen.”

“Wij zijn net dat extra en leggen de verbinding tussen het medische en het verpleegkundige” aldus Astrid. “We zijn deskundig als het gaat om medische symptoombestrijding, maar weten ook goed wat mogelijk is

Lisa Drost

Ik ben nu 3 jaar als verpleegkundige aan het werk in Bardo, de zorg aan het bed voor iemand in de laatste fase van het leven is prachtig. Afgelopen augustus heb ik de overstap gemaakt naar de ondersteuning thuis. Als casemanager kan je het verschil maken. Hoe mooi is dat!

Heeft u een mooie ervaring of bijzonder verhaal over de zorg of ondersteuning van Bardo en wilt u deze delen in de nieuwsbrief? Mail dan naar info@hospicebardo.nl.

Astrid Kleiweg

Ik ben als verpleegkundig specialist werkzaam geweest op de poli oncologie en daarna in het TOPZ van het Spaarne Gasthuis. Daarnaast heb ik gewerkt in het AVL/NKI en als wijkverpleegkundige in de thuiszorg. De keuze om in Bardo te komen werken is dat ik deze ervaring kan gebruiken in de ondersteuning thuis maar ook om mensen in het hospice het thuisgevoel mee te geven.

op verpleegkundig gebied. Soms zit dat in kleine dingen. Bijvoorbeeld een ananasje tegen een droge mond, of iemand helpen eerst comfortabel te zitten voordat je in gesprek gaat.

We ontmoeten ook de mantelzorgers en praten met hen over de rolverandering die gaat komen. Zij zijn niet alleen verzorger, maar blijven vooral partner, zoon of dochter. Door hen praktische tips te geven en bereikbaar te zijn kunnen we hen ondersteunen.

Eigen regie behouden is heel belangrijk voor onze patiënten. We helpen met het kiezen wat zij dan het belangrijkste vinden. Iedereen heeft zijn mijlpaaltjes en wensjes om naar toe te leven. Nog 1 maal blauwe hortensia's zien, de kleinkinderen zien trouwen of 80 jaar worden. Het hospice kan dan rust geven als vangnet om te sterven als je dat niet thuis wilt voor partner of kinderen. Het is zo fijn te weten dat mensen in het hospice hele goede zorg krijgen. De mogelijkheid van doorstromen van huis naar het hospice geeft rust en vertrouwen. Patiënten zien ons ook weer in het hospice, een bekend gezicht geeft vertrouwen.”

De palliatieve zorg noemen beiden ‘warme zorg’. “Je hebt het zó over leven. Het mooie is dat als je bij patiënten thuiskomt, je ook het sociale aspect in je kunt opnemen. Wij mogen bij mensen thuis meelopen in een heel bijzonder stukje van hun leven. Dat is uniek. Het persoonlijk contact in de eigen omgeving maakt het verschil. Waarbij we stevast uitgaan van de wens van patiënt en de plek waar hij of zij wil sterven. Thuis en/of in het hospice, de patiënt ontmoet warme zorg.”

Cursussen voor nieuwe vrijwilligers

Bij Bardo werken we met ruim 142 vrijwilligers. Zij dragen allemaal op hun eigen manier hun steentje bij. We bieden de vrijwilligers regelmatig passende scholingen, workshops en themabijeenkomsten. Gast- en zorgvrijwilligers maken kennis met hun taken tijdens de introductiecursus. Deze hebben plaatsgevonden op 12 september voor gastvrijwilligers en op 19, 26 september en 3 oktober voor zorgvrijwilligers. De laatste dag net voordat de nieuwe Coronamaatregelen van kracht werden. De vrijwilligers waren erg enthousiast en wilden graag van start in Bardo. Bijna allemaal hadden ze zich dit afgelopen voorjaar aangemeld. In totaal hebben 10 gastvrijwilligers en 6 zorgvrijwilligers de cursus doorlopen.

Meer informatie

Momenteel zijn we specifiek op zoek naar kookvrijwilligers die onze patiënten een heerlijke maaltijd willen voorzetten. Ook tuinvrijwilligers zijn welkom! Je werkt altijd in teamverband. *Wil je meer weten?* Kijk op www.hospicebardo.nl onder Betrokken bij Bardo > Vrijwilligers. Of neem contact op met onze vrijwilligerscoördinatoren Hajnalka Sziklai of Ellen van Klinken via tel. 020-3334725 of coördinatievrijwilligers@hospicebardo.nl

Bardo ontmoet

Stichting Bretels... omdat we het leven lief hebben.

Er zijn tal van organisaties in de regio Haarlem/ Haarlemmermeer die zich inzetten voor palliatieve zorg en ondersteuning van mensen die met verlies te maken krijgen. Maar nog niet iedereen kent deze organisaties. Bardo geeft daarom haar samenwerkingspartners in de regio graag het woord. In deze nieuwsbrief is dat aan Stichting Bretels, de Haarlemse vrijwilligersorganisatie die een houvast wil zijn voor jonge gezinnen die een ouder verliezen. Dat doet zij door bijeenkomsten voor ouders en kinderen te organiseren én op bezoek gaan in de thuissituatie.

De initiatiefneemsters, Suzanne, Femke en Nicky, riepen 6 januari 2016 de Stichting in het leven, nadat zij zelf op jonge leeftijd hun moeder Els verloren. Nicky is een vertrouwd gezicht in de palliatieve zorg; zij werkte 4 jaar lang als coördinator van het Adamas Inloophuis en trok veel op met de mensen van Bardo. In die baan leerde zij "onwijs veel over hoe je als vrijwilligersorganisatie iets kwalitatiefs kunt bouwen". In 2012 startte ze haar eigen evenementenbureau. Naast hun werk besteden zij en

haar zussen hun eigen tijd aan Bretels. Nicky vertelt waarom: "Wat gezinnen overkomt en wat ons is overkomen; daar wilden we wat mee. We besloten de positieve lessen van onze moeder met ons hart te volgen en te kijken wat wij konden doen voor die gezinnen waar we er zelf ook ooit één van waren. Maar vooral ook door iets toe te voegen aan alle initiatieven die er al zijn. Dat vonden we bij een jonge doelgroep gezinnen die een ouder verliezen en middenin het leven staan. Bretels werd voor hen en ons een feit! En is nu al bijna 5 jaar de plek waar iedereen welkom is die een ouder in een gezin verliest of gaat verliezen. Aan welke omstandigheid of ziekte dan ook. We kiezen daarbij voor de brede insteek, het is niet van belang wat de reden van overlijden is.

Bretels

Onze moeder heet Els, we wilden sowieso haar naam verwerken in de naam van de Stichting. Het logo verbeeldt een houvast met drie sluitingen, symbool voor de drie zussen. Samen de B. Lekker Nederlands, letterlijk een houvast voor gezinnen die in een dergelijke situatie terecht komen. Zij vinden bij Bretels de aansluiting met mensen die zich in dezelfde levensfase bevinden. We organiseren elke maand met 15 goed opgeleide vrijwilligers de 'B' activiteiten. Zoals Bretels Bijeen voor ouders waarin we een spreker uitnodigen, lekker borrelen of samen wandelen. En Bretels Bondgenoten voor de kinderen en jongeren met culturele, creatieve en buitenactiviteiten. De bijeenkomsten worden goed bezocht met een variërende deelname van 15 tot 25 ouders of kinderen. Wat de kinderen bindt is dat ze allemaal een papa of mama missen. Door met

Suzanne, Femke en Nicky Westerhof

Bron: Manouk Rijper

elkaar iets leuks te doen, krijgen zij het besef dat ze daarin niet alleen zijn. Want juist dat besef missen ze vaak bij leeftijdsgenoten. De bijeenkomsten zijn een mooie aanvulling op de professionele zorg die verleend wordt op het psychosociale of medische vlak. Wij kunnen de kinderen samen brengen en daarmee kunnen we de professionele zorg mooi aanvullen. Naast deze bijeenkomsten ontmoeten we ouders én kinderen samen 2x per jaar op de Bretels Buitendag in de zomer en Bretels Besluit tussen kerst en oud & nieuw. Ongelooflijk bijzonder zijn de thuisbezoeken, waarin je in zo'n korte tijd een hechte band kunt opbouwen en heel dicht bij de mensen mag komen. Gelukkig worden kinderen tegenwoordig veel beter bij het overlijden van een ouder betrokken. Er is een slag gemaakt naar openheid en ruimte voor het hele gezin."

Meer informatie over Stichting Bretels vind je op www.stichtingbretels.nl

GIG, een traditie die we ook in 2020 voort zetten - Nick van Duin kondigt vast aan...

"Ook in 2020 is Stichting GIG Haarlemmermeer weer van de partij. Ondanks de pandemie doen wij als organisatie onze stinkende best om 20 december weer een prachtig evenement neer te zetten, waarin wij net als elk jaar geld inzamelen voor Hospice Bardo en Adanas Inloophuis. Het grote verschil? Dit jaar is het evenement bij te wonen middels een livestream! Meer details volgen snel, maar ik hoop jullie allemaal te mogen ontvangen bij het live-evenement eind dit jaar. Tot snel."

Nick van Duin
Voorzitter

Cirkel van licht 2020: samen brengen we het licht naar buiten

Door de beperkingen van Covid-19 is het dit jaar niet mogelijk om de bijeenkomst in de oorspronkelijke vorm te doen plaatsvinden. We zullen alle betrokkenen uitnodigen om virtueel aan de bijeenkomst deel te nemen op 20 december aanstaande. Via een link kunnen zij De Cirkel van Licht meebelevén met als thema 'Samen Brengen', waarbij we een lijn van licht van binnen naar buiten brengen. Met de video willen wij onze patiënten herdenken en de naasten kracht, troost en licht meegeven.

'Woorden van Bardo' is het blog dat Christiaan Rhodius, arts bij Bardo, bijhoudt. Veel blogs gaan over gesprekken met patiënten. Gesprekken over intense onderwerpen. Elk gesprek is in zichzelf weer uniek. Het is niet zozeer een uitwisseling van gedachten als wel een ontmoeting van personen. Het is een voorrecht te merken hoe een goed gesprek onderlinge verbondenheid geeft. Zo illustreren mijn eerdere blogs het belang van het open gesprek over de dood tussen arts en patiënt. U kunt de blogs lezen op <https://www.hospicebardo.nl/woorden-van-bardo/>

Aan de hand van de patiënt

een pleidooi voor de patiënt als leermeester & onderwijs over palliatieve zorg

'Ik zou nooit in contact met jou zijn gekomen als de doktersassistente van de chirurg mij niet had gewezen op de mogelijkheid van de palliatieve zorg en jouw bestaan. Ik stond daar aanvankelijk niet zo voor open, maar haar liefdevolle aanhouden deed me toch een afspraak maken.' - patiënt met ongeneeslijke ziekte.

Deze opmerking raakt me.

De dood is onderdeel het leven, maar blijft in het dagelijks leven gelukkig ook op afstand. En dus is 'sterven' geen alledaags gespreksonderwerp. Ook als het onvermijdelijke einde dan toch op enig moment nadert, wordt er lang niet altijd over gesproken. Niet zelden is de dood als 'een roze olifant' die pontificaal in de kamer staat, maar die toch genegeerd en doodgezwegen wordt.

Tijdens mijn geneeskundestudie was ik vrijwilliger bij Kuria in Amsterdam. Daar groeide het besef dat patiënten en hun naasten leermeesters zijn. Leermeesters die me onder andere lieten ervaren dat gesprek over 'de roze olifant' mogelijk was. Sterker nog, samen de dood in de ogen kijken is een cruciaal onderdeel van goede zorg. Het citaat aan het begin verwoordt dat krachtig. Moeilijke thema's bespreekbaar maken, is een uiting van betrokken zijn op de ander.

Hoewel de dood een universeel gegeven is, is het voor ieder mens een hoogst persoonlijke en unieke ervaring. En dus draagt iedere patiënt weer nieuwe lessen aan. Bijvoorbeeld over hoe 'de roze olifant' bespreekbaar te maken.

In de medische opleidingen is er maar heel beperkt aandacht voor palliatieve zorg. En al helemaal weinig over het praten over 'de roze olifant'. En dat is gek als je beseft dat ieder mens sterfelijk is en dus te maken krijgt met de laatste levensfase. Gelukkig verandert dat langzaam maar zeker. Zo ook bij de [VUmc School of Medical Sciences](#). In de minor Comprehensive Care and Anatomy voeren studenten een gesprek met een patiënt in een hospice. De afgelopen jaren kwamen studenten ook naar Bardo, maar door covid dit jaar niet. Omdat de patiënt in het onderwijs niet mag ontbreken nam ik een gesprek met een patiënt op.

Studenten wisselden na het bekijken van het gesprek (dat hier om privacy redenen niet getoond en gedeeld wordt) opgedane indrukken en lessen uit. De belangrijkste lessen werden per mail verzameld. Hierbij een greep uit de leeropbrengst van dit onderwijs: "Door het bekijken van dit gesprek heb ik me gerealiseerd dat het erg waardevol kan zijn voor de patiënt om de dood niet uit de weg te gaan, maar deze juist al op een vroeg moment in het ziekteverloop te benoemen. [...] Het lijkt mij mooi om later als arts een luisterend oor te kunnen bieden aan mijn patiënten en een open omgeving te creëren waarin praten over de dood geen probleem is."

"Het zien van dit gesprek was ontroerend en een bevestiging dat palliatieve zorg enorm kan helpen bij de ondersteuning van patiënten in de terminale fase."

"Iets wat me bijblijft is dat praten over het proces van de dood niet per definitie negatief en slecht hoeft te zijn. Het kan zelfs positieve kanten met zich meebrengen."

"Vandaag heb ik gezien dat het gesprek openen over niet behandelen en de dood iemand juist heel erg kan helpen."

"Het zien van dit gesprek heeft me de andere kant van patiënten perspectieven laten zien. Ik realiseerde me dat 'we' als dokters over het algemeen meer gewend zijn om om te gaan met patiënten die de dood niet willen zien. [...] Maar zodra er een patiënt is die er graag wel open en vroeg over wil praten, weten we niet zo goed hoe we dit moeten aanpakken. Het is tijd om daar toch wat aan te gaan werken."

"Wat ik vind dat anderen moeten weten is 'dat openlijk met de patiënt praten over de dood niet eens negatief hoeft uit te pakken maar juist de druk van de ketel kan halen en daarmee zelfs positief kan uitpakken'."

"Wat anderen moeten weten is dat we zoveel mogelijk open moeten zijn hierover. Daarnaast dat in het proces van 'dokteren' we open moeten blijven naar patiënten toe. Dat naast curatie ook palliatie een mogelijkheid blijft als de behandelingen niet aanslaan."

"Altijd maar gestreden voor behandelingen, maar de optie ongeneesbaar, die is nooit benoemd in de spreekkamer. Zo iemand moet gesteund worden. [...] Iedereen weet dat er een roze olifant in de kamer staat, maar niemand benoemt het."

"Praten over de dood zou iets moeten zijn waar makkelijker over gesproken zou kunnen worden."

"Het zien van dit gesprek was ontroerend en een bevestiging dat palliatieve zorg enorm kan helpen bij de ondersteuning van patiënten in de terminale fase."

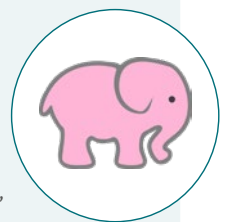
"Het zien van dit gesprek vond ik boeiend, maar ook confronterend. Het zet je aan het denken over wat er belangrijk is op elk moment in je leven, omdat dat is waar je je geluk uit haalt."

Als de toegevoegde waarde van onderwijs over palliatieve zorg en de rol van de patiënt daarin nog niet duidelijk was, dan hopelijk nu wel. In nagedachtenis aan al mijn leermeesters. Dat jullie lessen anderen ten goede mogen komen.

Christiaan Rhodius, oktober 2020

Via deze link zie je hoe ik het gesprek met de patiënt introduceerde aan de studenten.

<https://www.youtube.com/watch?v=t-DDQBtsMUC&feature=youtu.be>

Bardo zorgt

Het team Bardo:

Er staat hier gewoon een dijk van een fundament

Joan Rikaart is 1 augustus gestart als leidinggevende zorg in Bardo. Zij coacht en geeft richting aan het team van 20 verpleegkundigen in het hospice en in de ondersteuning thuis. Wat heeft zij daarbij voor ogen?

“Een persoonlijke en bijzondere vorm van zorgverlening, is de kern van de zorg die Bardo biedt. Ik vind het woord palliatieve zorg niet toereikend genoeg en terminaal zeker niet. Je gaat een pad op met mensen die heel duidelijk ervaren dat het einde dichtbij is. Dat ze in hun leven eigenlijk worden ingehaald door de dood. Als je dat vergelijkt met de reguliere zorg, dan kom je zo dicht bij mensen en zo in hun persoonlijk leefgebied, dan kun je niet anders dan ook je eigen persoonlijkheid daar voor inzetten.

Ik vind het heel belangrijk dat waar patiënten thuis mee kampen, wordt doorgegeven aan de verpleegkundigen in het hospice en andersom. Daarmee kunnen zij elkaar informatie geven om kwaliteit en continuïteit te borgen. Maar ook om zichzelf en elkaar verder te ontwikkelen. Die basis is hier zeker aanwezig. Vandaar uit pak ik mijn rol als leidinggevende. Dat kan zijn op verpleegkundig/technisch niveau, maar ook in het meenemen van elkaar in de groei als persoon bij Bardo, juist omdat onze zorg zo'n persoonlijke vorm van zorgverlening is. Met het team wil ik toekomstbestendig zijn, want er zijn nogal wat ontwikkelingen op palliatief gebied. We willen er up-to-date klaar voor zijn en elke verbetering van zorg samen oppakken.

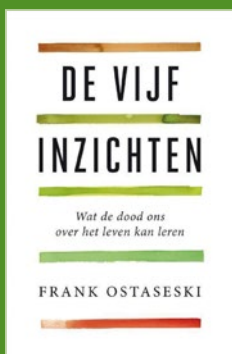

Joan Rikaart

Ik zit bij Bardo op een prachtige, warme, saamhorige plek waar kwaliteit voor de patiënt er echt toe doet. Ik ben een onderdeel van een team dat voor het maximale gaat.

Bardo heeft een 'high care' status als het gaat om de kwaliteit van de geboden zorg. Bij highcare wordt vaak alleen gekeken naar mensen die hele complexe verpleegtechnische zorgvragen hebben. Maar ik denk dat het veel meer is dan alleen dat. Je kunt in Bardo met elke complexe zorgvraag terecht, want de kennis en kunde is in huis. High care bij Bardo betekent ook dat mensen met een emotionele zware last bij je kunnen aankloppen. Situaties kunnen complex zijn met familie en sociale krachten maar ook het verleden van mensen speelt frequent op in de laatste fase. Dat vraagt om een gespreksvoering en begeleiding van een enorm hoge niveau. High care is zorg voor de mens als geheel. De verpleegkundigen herkennen die vraag goed en durven anderen in te schakelen als dat nodig is, de arts, geestelijk verzorger en verpleegkundig specialist. Daarmee overstijgt je je eigen kennis en kunde. Het geheel van het team is meer dan het onderdeel.

Het is belangrijk dat je samen anticipeert op wat gaat komen voor de patiënt en vooruit denkt. Door het intensieve contact weten we op voorhand wat iemand nodig heeft en ondernemen daar actie op. Zo bereiken we ons doel, een waardig levenseinde voor iedereen bij Bardo binnen of in de ondersteuning thuis.”

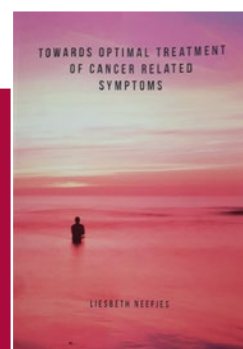

Bardo leest 'De vijf inzichten' van Frank Ostaseski

Op Vergankelijkheidsdag (22 september) stond de Boekenclub stil bij sterfelijkheid aan de hand van het boek De Vijf Inzichten van Frank Ostaseski. Een boek vol wijsheden en inzichten over verbinding met de dood tijdens je leven. “Geen gemakkelijk boek. Het laat zich het beste in losse stukjes lezen. Maar zeker door de ervaringsverhalen van de schrijver ook illustratief en menselijk.” Zo luidde het unanieme oordeel van de lezers. Een boek om je eigen inzichten helder te krijgen rond wat de dood ons kan leren over het leven in het hier en nu.

Publicatie

Liesbeth Neefjes

Bardo ziet het belang van onderzoek en draagt daaraan bij. Eén van de studies waaraan Bardo meewerkte was het proefschrift van Liesbeth Neefjes 'Towards optimal treatment of cancer related symptoms.' Op 29 oktober jl. promoveerde Liesbeth Neefjes op haar dissertatie. Wij feliciteren Liesbeth van harte en zijn er trots op een bijdrage te hebben mogen leveren aan haar omvangrijke onderzoek.

Je kunt daar meer over lezen via deze link op onze website: <https://bmcpalliatcare.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12904-019-0416-7>

Giften

Wat fijn dat we van veel mensen weer een gift voor Bardo hebben ontvangen. Mede dankzij deze giften kan het werk van Bardo worden voortgezet en uitgebreid. Anonieme gevers willen we op deze plek ook hartelijk danken voor hun mooie gebaar!

NAAM	GIFT	NAAM	GIFT
Anoniem	2.200,-	VWO Hoofddorp - Beemster Borgh, <i>donatie</i>	56,25
Mevrouw K.E. Kersten en de heer M.A. Hollander, <i>als dank voor geweldige zorg mw. A. Kersten</i>	100,-	Anoniem	100,-
Mevrouw P.J. Schering-Maliepaard, <i>verkoop zelfgemaakte kaarten</i>	100,-	Anoniem	10,-
Mevrouw I. Siefken, kinderen en vrienden, <i>als dank voor liefdevolle verzorging dhr. R.A.P. Siefken</i>	1.690,-	De heer F. Schuring, <i>dank voor goede zorg mw J.T. Zeeman</i>	50,-
De heer en mevrouw H. Venema, <i>als dank voor liefdevolle verzorging mw. T.A.C. Venema-van Leijden</i>	300,-	De heer en mevrouw N. Holthuijsen, <i>i.p.v. bloemen bij uitvaart mw. M.M. Maas-de Groot</i>	25,-
Mevrouw L. Mul, <i>als dank voor liefdevolle verzorging dhr. B.J. de Boers</i>	150,-	De heer T. Holthuijsen, <i>ter nagedachtenis aan mw. M.M. Maas-de Groot</i>	25,-
Familie mevrouw A.M. Bakker-Hesp, <i>als dank voor goede zorg</i>	200,-	Mevrouw R. Oude Voshaar, <i>gift</i>	200,-
Mevrouw H. Balvers, <i>als dank voor goede zorg dhr L. Balvers</i>	50,-		
Mevrouw L. Colijn, <i>donatie uit naam van de heer D. Colijn</i>	500,-		

Wil je ook een gift overmaken of Vriend worden?

Dat kan via rekeningnummer NL89 RABO 0324 5720 93

ten name van Stichting Vrienden van Hospice Bardo.

U vindt alle informatie op onze website onder de button doneren.

<https://www.hospicebardo.nl/steun-bardo/>

Wens van Simone

We zitten al weer in de laatste maand van het jaar. De tijd van lichtjes, presentjes en een warm samenzijn in een bijzondere tijd. Het team van Bardo wenst u een fijne decembermaand, prettige feestdagen en een voorspoedig 2021.

Simone Koops-Ouwerkerk

Kijk- en leestip Boekentip van Ton van der Stelt, zorgvrijwilliger in Bardo

Mijn dagen met Niets, een kinderboek vanaf 10 jaar en ouder, uitgegeven door Lemniscaat. Een verrassend actueel verhaal van Mireille Geus over Elshontely die met haar moeder thuis zit in een kleine flat vanwege een epidemie.

Een ontroerend boek over de situatie die we inmiddels allemaal zo goed kennen.

Bardo in cijfers

Van januari t/m september 2020

Opnames hospice	83
Komend van thuis	49
Komend van ziekenhuis/verpleeghuis	30
Komend van elders	4
Overleden in hospice	82
Ontslagen uit hospice	1
Gemiddelde verblijfsduur hospice (dagen)	21,8
Kortste verblijfsduur hospice (dagen)	1
Langste verblijfsduur hospice (dagen)	138
Gemiddelde leeftijd bij opname (jaar)	75
Jongste patiënt hospice	47
Oudste patiënt hospice	100
Nieuw in zorg bij consulenten palliatieve zorg	64
Aanvragen inzet vrijwilligers in thuissituatie	16

Colofon: Bardo ondersteunt en zorgt voor mensen die niet meer te genezen zijn. In het hospice en thuis. Daarnaast ontwikkelt en deelt Bardo actief haar kennis en kunde over palliatieve zorg. Deze nieuwsbrief van Stichting Bardo en Stichting Vrienden van Hospice Bardo geeft donateurs en belangstellenden recente informatie over ontwikkelingen bij Bardo. Wil je je uitschrijven, je gegevens laten wijzigen of de nieuwsbrief voortaan digitaal ontvangen? Laat het ons weten via info@hospicebardo.nl of tel. 020 - 333 4700.

Aan deze nieuwsbrief werkten mee: **opmaak** Buro IK **drukwerk** Drukkerij Groen **fotografie** Archief Bardo, Kees van der Veer **bijdragen** GIG Nick van Duin, Nicky Westerhof, Astrid Kleiweg, Lisa Drost, Joan Rikaart, Christiaan Rhodius, Hajnalka Sziklai en Ellen van Klinken **redactie** Christiaan Rhodius, Simone Koops-Ouwerkerk, Joan Rikaart, Majo van der Meijden.

Adres Bardo: Burgemeester Jansoniushof 11 • 2131 BM • Hoofddorp • Tel. 020 - 333 47 00 • www.hospicebardo.nl

HospiceBardo

HospiceBardo

@HospiceBardo

Nieuwsbrief Herfst 2020

Bladzijde 6 / 6